

Dmytro Szutow

ВАЖЛИВІСТЬ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ЯК ФУНДАМЕНТУ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛІВ ІСТОРІЇ ПРОФІЛЬНОЇ ШКОЛИ

**THE IMPORTANCE OF ORGANIZATIONAL AND PEDAGOGICAL
CONDITIONS AS A FUNDAMENT OF DEVELOPMENT OF PROFESIONAL
COMPETENCE OF TEACHERS OF HISTORY OF PROFILE SCHOOL**

**DONIOSŁOŚĆ ORGANIZACJI PEDAGOGICZNYCH WARUNKÓW
JAKO FUNDAMENTU ROZWOJU FACHOWEJ KOMPETENCJI
NAUCZYCIELI HISTORII PROFILOWEJ SZKOŁY**

Анотація: В статті визначені організаційно-педагогічні умови, котрі у своїй сукупній дії сприятимуть професійному зростанню вчителя в післядипломний період, запропоновані шляхи їх імплементації. Автор аналізує розробки вітчизняних а зарубіжних учених, розкриває необхідний понятійний апарат, розглядає організаційно-педагогічні умови розвитку професійної компетентності вчителів історії профільної школи, пропонує шляхи їх продуктивного сприяння; визначає потенціал засобів самоосвіти в процесі професійного розвитку.

Ключові поняття: умова, педагогічна умова, організація, організаційна умова, організаційно-педагогічна умова, мотивація, готовність вчителя до саморозвитку, портфоліо, метод проєктів, програмоване навчання.

Abstract: The article defines the organizational and pedagogical conditions that in their combined action will contribute to the professional growth of teachers in the postgraduate period, suggests ways to implement them. The author analyzes the developments of domestic and foreign scientists, reveals the necessary conceptual apparatus, considers the organizational and pedagogical conditions for the development of professional competence of history teachers of the profile school, suggests ways of their productive assistance; determines the potential of self-education in the process of professional development.

Keywords: condition, pedagogical condition, organization, organizational condition, organizational and pedagogical condition, motivation, readiness of the teacher for self-development, portfolio, project method, programmed learning.

Streszczenie: Artykuł określa uwarunkowania organizacyjno-pedagogiczne, które w połączonym działaniu przyczynią się do rozwoju zawodowego nauczycieli w okresie studiów podyplomowych, a także sugeruje sposoby ich realizacji. Autor analizuje rozwój krajowych i zagranicznych naukowców, ujawnia niezbędny aparat pojęciowy, rozważa organizacyjne i pedagogiczne uwarunkowania rozwoju kompetencji zawodowych nauczycieli historii szkoły profilowej, sugeruje sposoby ich produktywniej pomocy; określa potencjał samokształcenia w procesie rozwoju zawodowego.

Słowa kluczowe: kondycja, kondycja pedagogiczna, organizacja, kondycja organizacyjna, kondycja organizacyjno-pedagogiczna, motywacja, gotowość nauczyciela do samorozwoju, portfolio, metoda projektowa, zaprogramowane uczenie.

Постановка проблеми в загальному вигляді визначається прямою необхідністю побудови образу вчителя-професіонала – справжнього майстра своєї справи. Професійна компетентність вчителя є інтегрованою властивістю, яка визначається можливістю планово та системно вирішувати професійні проблеми; як якісний результат вона є рівнем освіченості в системі підготовки в післядипломній освіті [22]. Розвиток професійної компетентності вчителя є органічним процесом його професійного зростання. Професійна компетентність вчителя історії посідає чільне місце в системі координат освітньої політики будь-якої держави: починаючи від загальнонаціонального рівня та закінчуючи акцентуванням на необхідності в опануванні історичного знання кожним конкретним учнем як громадянином.

З цього приводу ще більша відповідальність лежить на вчителів історії профільної школи – закладу освіти, де навчальними програмами передбачено пріоритетність поглибленого вивчення предмету/предметів, що обґрунтовано чіткістю аргументації соціального замовлення.

З огляду на це, постає завдання у сприянні розвитку професійної компетентності вчителя історії профільної школи (далі РПК ВІПШ). Але, разом з тим, постає проблема в виокремленні тих ключових сполук компетентнісного розвитку, обставина існування/участі яких, на наш погляд, здійснить найбільш продуктивний вплив на виокремлений процес/результат водночас – РПК ВІПШ.

Підґрунтям компетентнісного зростання ВІПШ повинні бути відповідні організаційно-педагогічні умови які будуть розвивати професійну компетентність, допомагати більш творчому оперуванню методами дослідження соціальних та індивідуально значущих питань [16, с. 4], особливо під час викладання історії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчив про доволі широке висвітлення теми організаційно-педагогічних умов формування професійної компетентності студентів – майбутніх вчителів (Т. Вдовичин, Б. Вовк, О. Войцехівський, Л. Гаврутенко, І. Гирка, М. Курач, О. Мезенцева, О. Пота-

пчук, А. Рябуха, С. Старцева та ін.), організаційно-педагогічних умов розвитку професійної компетентності вчителя (Л. Блажко, В. Гусак, О. Комар, О. Майна, І. Ніколаеску, О. Онаць, В. Сидоренко, Л. Шевчук, Л. Шовкун та ін.). Але, незважаючи на це, питанню організаційно-педагогічних умов РПК ВІПШ, на нашу думку, майже не приділено уваги.

Мета статті. Враховуючи вищесказане, вважаємо доцільним визначити наступні завдання: розкрити необхідний нам понятійний апарат («умова», «педагогічна умова», «організація», «організаційна умова»); розкрити організаційно-педагогічні умови РПК ВІПШ, запропонувати шляхи їх продуктивного сприяння; визначити потенціал засобів самоосвіти в процесі професійного розвитку ВІПШ.

Виклад основного матеріалу дослідження

В розумінні науковців умовою є сукупність положень, які формують основу чого-небудь і за допомогою яких можна здійснити, створити що-небудь або сприяти чомусь [47, с. 12]. Вона є тією обставиною або ж вимогою, від присутності чи відсутності якої залежить спланований педагогічний результат [18, с. 46]. Умова містить свою психологічну природу, яка розкривається як сукупність внутрішніх та зовнішніх передумов, що впливають на динаміку розвитку особистості. За умову визначаємо: 1) обставину, від якої що-небудь залежить; 2) правила, котрі є визначеними у певній діяльності [46, с. 166]. З педагогічної точки зору, під умовою можемо розуміти сукупність різного роду чинників, як внутрішніх, так і зовнішніх, що впливають на фізичний, психічний та моральний стан людини, її поведінку та обставини особистісного розвитку [11, с. 11]. В нашому дослідженні умовою є обставина конструктивного впливу на загальний результат дій, що вчиняються та на їх ефективність.

В сучасній науково-педагогічній проблематиці одним з найважливіших аспектів є виявлення, обґрунтування та перевірка педагогічних умов, які забезпечують успішність здійснюваної діяльності. Питання добору педагогічних умов є доволі важливим, оскільки від нього залежить реалізація мети педагогічного процесу [10, с. 40]. У структурі наукового знання та педагогічних досліджень поняття «педагогічна умова» є доволі розповсюдженим та виділяється своєю багатоаспектністю, торкаючись всіх складових процесу виховання та навчання. Педагогічна умова містить в собі комплексність цілей, принципів, методів та форм системи педагогічної діяльності [46, с. 166], [18, с. 44], [11, с. 11]. Серед основних ознак, які притаманні педагогічним умовам науковця Т. Шмоніна [50] виокремлює: їх створення є цілеспрямованим, а реалізація здійснюється в освітньому середовищі; повинні вирішувати педагогічні завдання. Від вияву, обґрунтування та пе-

ревірки педагогічних умов залежить рівень успішності освітньої діяльності. В нашому дослідженні під педагогічними умовами розуміємо необхідні обставини, важелі, застосувавши які можливо поліпшити освітній процес, модернізувати його якісніше через реалізацію певних інновацій зокрема.

Для розкриття поняття «організаційно-педагогічні умови» вважаємо необхідним розкрити поняття «організація» (від франц. «organisation») – «внутрішня підпорядкованість, узгодженість, сукупність процесів або дій, що ведуть до вдосконалення взаємозв'язків між частинами цілого» [42, с. 111].

В науково-педагогічній літературі в питанні визначення поняття «організаційно-педагогічні умови» є різні підходи: 1) сукупність обставин, що на рівні управління допомагають забезпечити очікуваний результат; «стосуються управління педагогами та їх професійною діяльністю» [10, с. 42]; 2) сукупність змісту та структури предметної освіти, навчально-методичного забезпечення та інноваційного освітнього середовища, що допомагають вирішенню поставленої дидактичної мети [1, с. 318]; 3) сукупність процесів та відносин, котра надає можливість всім суб'єктам освітнього процесу здійснювати ефективний контроль над процесом формування суб'єктивної позиції тих, хто навчається при оптимізації навчальної діяльності [48, с. 17].

Отже, спираючись на думку дослідників, під організаційно-педагогічними умовами розвитку професійної компетентності ВІПШ розуміємо сукупність факторів сприяння процесу професійного зростання, успішність реалізації яких допоможе досягненню поставлених дидактичних цілей. Серед основних ознак, що притаманні організаційно-педагогічним умовам науковцями визначаються наступні: містять сукупність чинників, котрі забезпечують процес розвитку професійної компетентності суб'єкта/суб'єктів; спрямовані на організацію педагогічного процесу [10, с. 41]; визначають факт управління педагогічною системою [36, с. 140]. Реалізація організаційно-педагогічних умов сприятиме ефективному розвитку професійної компетентності вчителя [51, с. 228].

Беручи до уваги визначену дефініцію «організаційно-педагогічні умови», спираючись на ознаки, яким вони повинні відповідати та враховуючи фактор ефективного впливу засобів самоосвіти, до організаційно-педагогічних умов розвитку професійної компетентності ВІПШ за допомогою засобів самоосвіти нами віднесено:

- організація професійно-творчого середовища в освітньому закладі (методоб'єднання, переймання досвіду колег, стимулювання, педагогічна творчість, матеріальне забезпечення і т. ін.);
- активне використання новітніх педагогічних технологій;

- готовність вчителя до безперервного саморозвитку;
- використання новітніх педагогічних технологій в процесі самоосвіти.

Розкриємо сутність кожної з виділених нами організаційно-педагогічних умов та можливості їх імплементації.

Стимулювати професійну діяльність ВІПШ за своєю суттю повинні всі існуючі в закладі матеріальні та морально-психологічні цінності, що становлять інтерес вчителя. Адміністрація профільного навчального закладу повинна докладати зусилля щодо організації профільного навчання в плані формування складу педагогічних кадрів, в функціональні завдання яких входить подальше забезпечення профільної та допрофільної загальноосвітньої підготовки учнів. Однією з ключових функцій керівництва профільної школи є управлінська діяльність, направлена на стимулювання та активізацію творчої педагогічної діяльності вчительського складу. Педагогічним стимулюванням є складова діяльності керівника навчального закладу, процес цілеспрямованого впливу адміністрації на особистість вчителя завдяки сукупності матеріальних та моральних чинників, які активізують його діяльність. Дослідниця Л. Литвинюк у своєму дослідженні вказує на те, що 97,2 % вчителів надають фактору педагогічного стимулювання важливу роль в процесі власного фахового зростання, при цьому, 97,1 % директорів шкіл повністю погоджуються з цим [19, с. 12].

Однією з найпотенційніших, в плані якості динаміки самоосвіти ВІПШ, вважаємо його власну науково-дослідницьку діяльність. Науковою діяльністю є «інтелектуальна творча діяльність, спрямована на отримання і виконання нових знань» [42, с. 102]. Під науково-дослідницькою діяльністю вчителя профільної школи розуміємо його творчу професійну діяльність з обраної теми, спрямовану на вивчення педагогічних явищ, процесів та аналізу впливу на них в процесі роботи, з бажанням рости науково в умовах середовища профільної школи.

Власне, науково-дослідницька діяльність вчителя є суттєвим стимулом для розвитку предметної складової професійної компетентності. ВІПШ нами розуміється не лише як ретранслятор програмних ідей та їх виконавець, а й як носій нових прогресивних концептуальних положень.

Науково-дослідницька діяльність вчителя є підґрунтям розвитку його методологічної культури, а використання дослідницького підходу відповідатиме новій компетентнісній парадигмі освіти: набуття фахових знань та їх методологічне використання [16, с. 3].

Під професійно-творчою діяльністю ВІПШ ми розуміємо якісний процес/результат його професійної діяльності (напр., конкурс «Вчитель-року»). Як зазначає С. Сисоєва, ці завдання повинна втілювати в життя пе-

дагогіка творчості [37, с. 82]. Вважаємо, що педагогічну творчість можна ототожнити зі ступенями професійного зростання ВПШ.

Викладання в профільній школі, на відміну від загальноосвітньої, вимагає від вчителя високого рівня оперування оновленими змістом та формою професійної діяльності, видозміненою логікою викладання предмета, володінням новітніми технологіями, методами роботи [29, с. 128]. ВПШ повинен бажати розвивати власні фахові знання та вміння [12, с. 202]. Це важливий фактор визначеної нами організаційно-педагогічної умови як «готовності вчителя до безперервного саморозвитку».

Вчительська професія є однією з таких, які вимагають постійного розвитку компетентності. Рівень вимог до вчительських умінь, який визначає профільна школа є додатковим стимулом. Щоб навчати історії, потрібно постійно бути в курсі подій, навчатись самому. Вчитель історії повинен бути постаттю енциклопедичних знань, маючим яскраву громадянську позицію та високий рівень моралі [28].

Вважаємо, самоосвітній розвиток для вчителя історії в післядипломний період повинен бути перманентним проявом особистісної та професійної індивідуальності: дія, процес та результат його творчої, дослідницької та інноваційної діяльності. Основними факторами, що мають позитивний вплив на активізацію самоосвітньої діяльності є наступні: мотивація до навчання, врахування потреб суб'єкта самоосвіти, його особистісний та професійний досвід; особистісний потенціал [25, с. 88] та готовність до саморозвитку.

Вивчення мотивів та мотивації навчальної діяльності є дуже важливою проблемою в дидактиці та педагогічній психології. Л. Шовкун [51, с. 225], в плані розвитку професійної компетентності вчителя виділяє наступні види мотивації (рис. 2.1): 1) внутрішню (пряма залежність від процесу діяльності та від його результату як внутрішній показник мотивації): мотив спрямованості на педагогічну діяльність (всі позитивні результати діяльності залежать від стійкого емоційного інтересу до неї з боку вчителя); мотив самоактуалізації (оптимістичне бажання до особистісного самовдосконалення); перспектива професійного зростання (кар'єрне зростання чи його перспектива стимулює до подальшого розвитку); мотив досягнення (спонукальним фактором є визнання в професії); 2) зовнішню (морально-матеріальне заохочення, рівень задоволення яким впливає на бажання активно прагнути до розвитку; без зв'язку з внутрішньою мотивацією проявляється відсутність особистісного зацікавлення і, відповідно, відсутність саморозвитку); позитивну (головний спонукальний фактор – бажання, позитивний потяг); негативну (головний спонукальний фактор – страх, бажання уникнути чогось неприємного, небажаного).

Як вважає Н. Дудко, важливого значення для професійного та особистісного розвитку вчителя набуває ініціатива, «як нова авторська дія суб'єкта професійної діяльності, як спосіб здійснення саморозвитку» [29, с. 80]. Ініціативністю є морально-психологічна риса особистості, яка виражається у здатності вчиняти відповідальні та активні дії [6, с. 145]. Соціально-педагогічна ініціатива є початком впровадження нових педагогічних ідей, технологій, що в кінцевому значенні повинні розвивати рівень професійності вчителя.

В умовах постійного розвитку суспільства існує постійний запит на інновації в освіті. Ігнорування освітніх інновацій в процесі власної діяльності вчителем історії призведе до відставання його учнів [11].

В питанні готовності вчителя історії до інноваційної діяльності визначимо важливість однієї з її ключових складових – інноваційній компетентності – системі професійних та особистісних якостей вчителя, що дають змогу ефективно впроваджувати нові педагогічні технології в роботі з учнями [22, с. 14], вмінні прийняти щось нове та «оперувати інноваційно».

Інноваційною компетентністю ВІПШ вважаємо його систему мотивів, знань, навичок та якостей особистості, що забезпечує ефективність використання педагогічних інновацій при викладанні історії в умовах профільного навчання та навчання в умовах профільної школи. Під готовністю вчителя до інноваційної діяльності розуміємо інтегральне утворення особистості, в якому відображається специфічне поєднання рівня професійної компетентності з бажанням засвоювати професійні нововведення [49, с. 121], поєднання мотиваційно-орієнтаційного, змістовно-операційного та оцінно-рефлексивного компонентів [3, с. 4].

За дослідженнями Е. Роджерса [26, с. 157] 16% вчителів є новаторами. В контексті цього, діяльність ВІПШ повинна бути спрямована так, щоб кожен його учень володів умінням працювати самостійно. ВІПШ повинен мати інноваційне спрямування діяльності [26, с. 157].

ВІПШ повинен вміти виконувати доволі значний комплекс дій, серед яких виділимо: проектування навчального процесу, дослідницької діяльності учнів у ньому; застосовувати різну за видом та формою діяльність учнів; впроваджувати новітні форми, методи та засоби педагогічної діагностики; при викладанні історії зважати на індивідуальні особливості учнів, їх потреб та нахилів; вміти розробляти індивідуальну траєкторію навчання (врахування принципів, алгоритму та плану індивідуальної траєкторії); розвивати аналітичне мислення, формувати вміння конструювати причинно-наслідкові зв'язки між історичними явищами та подіями; розвивати ціннісні орієнтири учнів; при викладанні історії використовувати передові

технологічні засоби навчання та ІКТ (інформаційно-комунікаційні технології) [7], [33], [43, с. 242].

Підтверджуючи складність та високі вимоги до ВІПШ зазначимо, що 78% респондентів-вчителів визнають свою непідготовленість до викладання у профільній школі [45, с. 171]; 35% (з 276 вчителів) визначили, що не кожен вчитель-предметник зможе працювати в профільній школі (лише 72% опитаних підтвердили своє ознайомлення з Концепцією профільної освіти [7]).

Робота ВІПШ в умовах допрофільного навчання (особливо в 8 – 9 класах) [14] повинна визначатись ефективністю методів навчання, які ним застосовуються з огляду на їх мету, функції, завдання та принципи, на яких ґрунтується профільне навчання [34]. Весь цей спектр повинен відповідати завданню щодо підготовки учнів до обрання профілю (предмети допрофільної підготовки, як зазначає Л. Гуцан, повинні складати не менше як 15% аудиторного навантаження учнів [31, с. 14]).

Не менш важливою організаційно-педагогічною умовою розвитку професійної компетентності ВІПШ є умова використання новітніх педагогічних технологій. Це є тим фактором, який визначатиме якість, науковість та оптимальність процесу навчання [41, с. 8], матиме свої переваги перед класичною освітою, оскільки допомагатиме координувати зусилля в тих сферах, які класична освіта одразу не охопить: процес працевлаштування, кар'єрне зростання, планування майбутнього тощо.

Технологія навчання або педагогічна технологія – це сукупність засобів та методів відтворення теоретично-обґрунтованих процесів навчання та виховання, котрі дозволяють вдало реалізувати визначені освітні цілі та завдання [15, с. 93]; метод створення, застосування та визначення процесу навчання з урахуванням технічних та людських ресурсів за для оптимізації освіти [6, с.331].

В контексті селекції педагогічних технологій за для професійного розвитку ВІПШ необхідно дотримуватись принципів, котрі визначаються як ознаки технологічності процесу навчання: концептуальність, системність, керованість, відтворюваність [27] та ефективність [38, с. 130]. Структурними елементами педагогічних технологій повинні завжди бути: суспільний педагогічний досвід; загальні принципи педагогіки, психології та соціології; орієнтир на нове.

Визначаючи за імператив вчительської діяльності принцип «навчаючи-вчуся», виділимо педагогічні технології, які розвиватимуть компетентність ВІПШ: технологія портфоліо; інформаційно-комунікаційні технології; технологія проектної діяльності; технологія програмованого навчання.

В умовах конкурентного змагання між навчальними закладами та відображаючи принципи діяльності профільної школи, вчитель історії при використанні технології портфоліо може наочно продемонструвати наскільки значна його професійна компетентність. Портфоліо є технологією за допомогою якої формується та розвивається професійна кар'єра вчителя [2, с. 81].

На сьогодні, портфоліо є не просто результатом найважливіших досягнень вчителя як професіонала, а й елемент розвитку професії вчителя взагалі [17, с. 128]. Водночас, складання портфоліо є тим елементом інтерактиву, який сприяє підвищенню рівня досягнень учнів з предмету, оскільки разом з розвитком знань з теми, вмінь їх систематизувати та презентувати, робота учня (колективу учнів) набуває характеру науковості та творчості. В цьому сенсі, ця технологія містить наступні цілі для її впровадження: вивчення прогресу розвитку дитини з предмету; забезпечування можливості для самооцінювання учня, як фактору його розвитку в навчанні; допомога вчителю в особистісно-орієнтованому навчанні; сприяння більш ефективній корекції навчальної програми з предмету [23].

Головною метою впровадження технології портфоліо в професійному доробку вчителя історії буде стимулювання потреби в особистісному та професійному саморозвитку [17, с. 128]. Технологія портфоліо розвиватиме вміння моніторингу власної професійної компетентності, її оцінку [20, с. 250].

Одним з дієвих допоміжних елементів новітніх педагогічних технологій вважаємо інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ).

Використання та інтеграція інформаційно-комунікаційних, інноваційних педагогічних технологій навчання є тим шляхом, який допоможе процесу компетентнісного зростання вчителя. ІКТ – «це процеси, системи методів збору, накопичення, збереження, пошуку, обробки та надання інформації» [44, с. 50], які постійно змінюються та оновлюються, завдяки чому суспільство знаходить все нові і нові напрямки їх використання. І. Пічугіна свідчить, що сучасні ІКТ в своїй багатоманітності вирізняються між собою за методологічним призначенням, програмним забезпеченням, функціональними можливостями та тематичними напрямками застосування [30, с. 173].

ІКТ, базуючись на першочерговому розумінні суб'єктом навчання основних теоретичних положень (законів інформатики, інформаційного моделювання, принципів функціонування комп'ютерної техніки та комп'ютерного програмного забезпечення) в своїй структурі, вимагають також розуміння методів ІКТ: моделювання, системного аналізу, системного проектування, методів передачі, збору, збереження та захисту інформації [4, с. 10].

Застосування ІКТ ВІПШ допомагатиме йому краще реалізовувати ідеї індивідуалізації та диференціації навчання, сприятиме розвитку самоосвітньої діяльності учнів [32, с. 110], буде умовою, яка відобразить стратегію розвитку профільної школи. ІКТ є частиною процесу «віртуалізації освіти» [9, с. 130], де вчитель історії профільної школи зможе розвивати власну професійну компетентність, використовуючи деякі її напрями: дистанційне навчання, електронні книги та ресурси, комп'ютерні навчальні програми тощо, що активно впливатиме на його психологічний та культурний світ [9, с. 131].

Через ІКТ ВІПШ проявлятиме власну медіаторність, що позитивно впливатиме на його професійну компетентність: використання різних видів засобів масової комунікації (фото- та відеоредактор, аудіо- та відеозапис, Інтернет, блог тощо); використання різних медіатехнологій та способів створення навчального контенту (монтаж, комп'ютерна верстка, комп'ютерний дизайн, колаж, графіка); ведення міжкорпоративної співпраці в освітньому медіапросторі та ЗМІ (реклама, радіо, телебачення, YouTube, журналістика, соціальні програми тощо); використання різних соціальних мереж та предметна дискусія через них (Facebook, Twitter, Telegram, Instagram тощо).

Спираючись на думку М. Кадемії, яка запропонувала зміст підготовки вчителя в сфері ІКТ [13, с. 290], визначимо той базис, яким повинен вміти оперувати ВІПШ в плані розвитку власної професійної компетентності: 1) розуміння важливості застосування ІКТ при викладанні історії в профільній школі, знання комп'ютера та оперування ним; розуміння позитиву і негативу процесу інформатизації освіти; 2) знання базового програмного забезпечення, розуміння архітектури комп'ютера, застосування цих вмінь в педагогічній та науково-дослідницькій діяльності ВІПШ; 3) вміння використовувати при викладацькій діяльності мультимедійні технології, мультимедійні пристрої; 4) оперування технологіями запису, копіювання, відтворення та збереження даних; 5) вміння якісно оперувати автоматизованим робочим місцем ВІПШ (якщо навчальний заклад зможе його надати); 6) знання та оперування методами оцінки якості освітніх інформаційно-комунікаційних технологій, що допомагатимуть при викладанні історії в профільній школі.

Вважаємо, що серед популярних нині навчальних технологій при викладанні історії особливе місце займає технологія проектної діяльності. Слово «проект» (від лат. «projectus» - «кинутий вперед») є планом, задумом у влаштуванні чи заснуванні будь-чого [39], прототипом, прообразом якої-небудь діяльності [40, с. 12].

Проектна діяльність визначатиме певну зміну ролі ВІПШ в навчальному процесі, оскільки не передбачатиметься лише звичайна передача інфор-

мації, а налаштовуватиметься організація пізнавальної діяльності учнів, її консультативний супровід [40, с. 14].

Одним з задумів для технології методу проектів є визначення того, що його кінцевий результат, висновок, мета вже може застосовуватись як в теоретичній, так і в практичній площині, бути «готовим до впровадження» [35, с. 2]. В. Глуханюк [5] вважає за необхідне ведення вчителем власних записів та формування у підсумку загальної теки, де відображатимуться всі етапи спільної з учнями проектної діяльності (організаційно-підготовчий, конструкторський, технологічний та етап захисту проекту), визначатиметься її загальна рефлексія. Спираючись на думку В. Нечипоренко [24, с. 259] та Т. Груби [8], які визначають необхідність адаптації навчально-виховного процесу уроку до умов проектної діяльності, окреслимо етапи-критерії технології проектної діяльності ВІПШ: 1) створення умов для актуалізації навчальної проблеми та формулювання необхідності залучення для її вирішення інтегрованих знань; пошук шляхів її вирішення; 2) самостійність учнів у процесі вирішення проблеми; 3) необхідність у структуруванні змістової частини проекту; 4) значущість передбачуваних результатів; 5) дослідницький характер діяльності.

Використання методу проектів ставить якісно нові вимоги перед ВІПШ, хоча б у тому, що ВНЗ в Україні поки що не дає суттєвої підготовки в цьому напрямку і педагог в більшості сам повинен оволодівати цими знаннями.

Висновки

Таким чином, організаційно-педагогічні умови розвитку професійної компетентності ВІПШ є сукупністю факторів сприяння процесу професійного зростання, успішність реалізації яких допоможе досягненню поставлених дидактичних цілей. Вважаємо, що надані нами пропозиції щодо імплементації визначених організаційно-педагогічних умов, сприятимуть досягненню загально визначеної мети – розвитку професійної компетентності ВІПШ як носія та ретранслятора загальноцивілізаційного знання.

Література

1. Брызгунова Е. Н. Самообразование как основа успешности человека / Е. Н. Брызгунова. // Педагогическое мастерство: материалы Междунар. науч. конф. (г. Москва, апрель 2012 г.). – 2012. – №2. – С. 310–312.
2. Василенко Н. В. Технологія портфоліо як засіб розвитку професійної соціокомунікативної компетентності педагога / Н. В. Василенко. // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. – 2011. – №28. – С. 80–88.

3. Вітюк В. В. /Готовність педагогів до змін в умовах реалізації Концепції «Нова українська школа» / В. В. Вітюк. // Педагогічний пошук. – 2017. – №2. – С. 3–6.
4. Г.Г.Швачич, В.В.Толстой, Л.М.Петречук, Ю.С.Іващенко, О.А.Гуляева, Соболенко О.В. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології: Навчальний посібник. – Дніпро: НМетАУ, 2017. –230 с.
5. Глуханюк В. М. Метод проектів як основа професійної підготовки вчителя трудового навчання [Електронний ресурс] / В. М. Глуханюк. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <http://93.183.203.244/bitstream/handle/123456789/4272/5%20Глуханюк.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
6. Гончаренко С. Український педагогічний словник / С. Гончаренко. – Київ: Либідь, 1997. – 375 с.
7. Готовність учителя до роботи в профільній школі [Електронний ресурс] // НМЦ профільного навчання – Режим доступу до ресурсу: <https://sites.google.com/site/smcprofil/materials/readiness>.
8. Груба Т. Л. Використання методу проектів на уроках української мови в профільній школі [Електронний ресурс] / Т. Л. Груба. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: [http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/2015/N4\(32\)/2.PDF](http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/2015/N4(32)/2.PDF).
9. Деніжна С. О. Психолого-педагогічні аспекти комп'ютерного моделювання віртуального образу світу / С. О. Деніжна. // Наукова спадщина академіка Івана Зязюна у вимірах сучасності й майбутнього : збірник матеріалів І Міжнародної науково-практичної конференції. (м. Київ, 30-31 березня 2017 р.). – 2017. – С. 130–135.
10. Єжова О. О. Сутність організаційно-педагогічних умов педагогічного процесу / О. О. Єжова. // Наукові записки Ніжинського державного педагогічного університету імені Миколи Гоголя. – 2014. – №3. – С. 39–43.
11. Ипполитова Н. Анализ понятия «педагогические условия»: сущность, классификация [Електронний ресурс] / Н. Ипполитова, Н. Стерхова // General and Professional Education. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: http://genproedu.com/paper/2012-01/full_008-014.pdf.
12. Ігнатенко Н. Методика застосування технології проблемного навчання при вивченні історії у вищому навчальному закладі / Н. Ігнатенко. // Україна-Європа-Світ. Міжнародний збірник наукових праць. – 2015. – №16. – С. 201–205.
13. Кадемія М. Ю. Формування професійної компетентності майбутніх учителів засобами ІКТ / М. Ю. Кадемія. // Наукова спадщина академіка Івана Зязюна у вимірах сучасності й майбутнього : збірник матеріалів І Міжнародної науково-практичної конференції. (м. Київ, 30-31 березня 2017 р.). – 2017. – С. 288–291.
14. Концепція профільного навчання у старшій школі // інформ. зб. МОН України. – К., 2003. - №24.
15. Коняева Е. А. Краткий словарь педагогических понятий: учебное издание / Е. А. Коняева, Л. Н. Павлова. – Челябинск: Изд-во Челяб. госуд. педаг. унив-та, 2012. – 131 с.
16. Курок О. І. Роль та місце науково-дослідницької діяльності студентів в побудові загальної структури компетенції майбутніх вихователів фізичного виховання дошкільників [Електронний ресурс] / О. І. Курок // Глухівський державний

- педагогічний університет. – 2007. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.sportpedagogy.org.ua/html/journal/2008-01/08kaituf.pdf>.
17. Кучерявець В. Г. Технологія портфоліо у процесі професійної підготовки майбутнього вчителя / В. Г. Кучерявець. // Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. – 2012. – №2. – С. 128–130.
  18. Литвин А. Методологічні засади поняття «педагогічні умови» / А. Литвин, О. Мацейко. // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2013. – №4. – С. 43–63.
  19. Литвинюк Л. В. Педагогічне стимулювання професійного зростання вчителів загальноосвітніх навчальних закладів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «теорія і методика професійної освіти» / Литвинюк Л. В. – Кіровоград, 2007. – 25 с.
  20. Локшин В.С. Формування компетентнісної моделі майбутніх педагогів професійного навчання засобами психолого-педагогічного портфоліо / В. С. Локшин. // Наукова спадщина академіка Івана Зязюна у вимірах сучасності й майбутнього : збірник матеріалів I Міжнародної науково-практичної конференції. (м. Київ, 30-31 березня 2017 р.). – 2017. – С. 249–257.
  21. Мариновская О. Я. Развитие профессиональной компетентности педагога в постдипломном образовании [Електронний ресурс] / О. Я. Мариновская. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: http://virtkafedra.ucoz.ua/el_gurnal/pages/vyp20/2/marinovskaja_oksana.pdf.
  22. Михайлишин Р. Професійна готовність педагога до інноваційної діяльності: якісний аспект / Р. Михайлишин. // Вісник Львівського університету. – 2016. – №31. – С. 11–18.
  23. Міністерство освіти і науки України. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи [Електронний ресурс] / Міністерство освіти і науки України. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>.
  24. Нечипоренко В. В. Використання методу проектів для навчання та виховання сучасної компетентної особистості / В. В. Нечипоренко. // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. – 2013. – №28. – С. 256–260.
  25. Новицкая Л. И. Андрагогические основы профессионального развития личности / Н. И. Новицкая. // *Lingua mobilis*. – 2014. – №2. – С. 87–91.
  26. Огієнко О. І. Формування готовності до інноваційної діяльності як важлива складова професійної підготовки майбутнього вчителя / О. І. Огієнко. // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2013. – №7. – С. 154–162.
  27. Ортинський В. Л. Педагогіка вищої школи [Електронний ресурс] / В. Л. Ортинський // Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки – Режим доступу до ресурсу: https://pidruchniki.com/16520205/pedagogika/oznaki_tehnologichnosti_osvitnogo_protseesu#114.
  28. Пазюк С. А. Вплив педагогічних інновацій на результативність діяльності педагога [Електронний ресурс] / С. А. Пазюк. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <https://core.ac.uk/download/pdf/33691138.pdf>.

29. Педагогічні науки. Освітні інновації. Збірник наукових праць – Суми: СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2008. – 359 с.
30. Пічугіна І. С. Сучасний стан застосування інформаційно-комунікаційних технологій для самоосвіти та саморозвитку особистості дорослих / І. С. Пічугіна. // Інформаційні технології в освіті. – 2015. – №24. – С. 172–191.
31. Психолого-педагогічний супровід профілізації освіти: теорія і практика Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (Полтава, 10-11 грудня 2008 р.) – Полтава, 2008. – 69 с. – (ПОІППО).
32. Романюк І. М. Упровадження інноваційних технологій у процесі викладання історії і права в середніх загальноосвітніх школах / І. М. Романюк, Д. А. Костюк. // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. – 2013. – №34. – С. 109–112.
33. Рубахіна Н. Досвід, проблеми та перспективи профільного навчання [Електронний ресурс] / Н. Рубахіна // Науково-дослідна діяльність. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: https://doslidniks.at.ua/blog/rubakhina_n_s_dosvid_problemi_ta_perspektivi_profilnogo_navchannja/2014-01-05-13.
34. Рудаківська О. Й. Сутність профільного навчання в старшій школі [Електронний ресурс] / О. Й. Рудаківська – Режим доступу до ресурсу: <http://tme.umo.edu.ua/docs/almanax/43.pdf>.
35. Самойленко Н. Б. Підготовка вчителів гуманітарних дисциплін до застосування методу проєктів у професійній діяльності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «теорія і методика професійної освіти» / Самойленко Н. Б. – Київ, 2008. – 22 с.
36. Сивцева А. С. Определение содержания понятия «педагогические условия» методом контент-анализа / А. С. Сивцева. // Вісник Житомирського державного університету. – 2014. – №4. – С. 139–143.
37. Сисоєва С. О. Основи педагогічної творчості: Підручник / С. О. Сисоєва. – Київ: Міленіум, 2006. – 344 с.
38. Сисоєва С. О. Педагогічні технології: коротка характеристика сутнісних ознак / С. О. Сисоєва. // Педагогічний процес: теорія і практика. – 2006. – №2. – С. 127–131.
39. Словник іншомовних слів / Уклад.: С. М. Морозов, Л. М. Шкарапута. – К.: Наукова думка, 2000. – 680 с.
40. Студеникин М. Т. Современные технологии преподавания истории в школе: пособие для учителей и студентов вузов / М. Т. Студеникин. – Москва: ВЛАДОС, 2007. – 79 с. – (Библиотека учителя истории).
41. Сучасні технології в освіті. Ч. 1. Сучасні технології навчання : наук.-допом. бібліогр. покажч. Вип. 2 / НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського ; [упоряд.: Філімонова Т. В., Тарнавська С. В., Орищенко І. О. та ін. ; наук. консультант Антонова О. Є. ; наук. ред. Березівська Л. Д.]. – Київ, 2015. – 377 с.
42. Термінологічний словник з основ підготовки наукових та науково-педагогічних кадрів післядипломної педагогічної освіти / авт. кол.: Є. Р. Чернишова, Н. В. Гузій, В. П. Ляхоцький [та ін.]; за наук. ред. Є. Р. Чернишової; Держ. вищ. навч.

- заклад «Ун-т менедж. освіти». — К.: ДВНЗ «Університет менеджменту освіти», 2014. — 230 с.
43. Ткачук Н. М. Структура професійної готовності вчителя профільної школи: теоретичний аспект / Н. М. Ткачук. // Комп'ютерно-інтегровані технології: освіта, наука, виробництво. – 2015. – №19. – С. 241–245.
  44. Тютюкова И. А. Педагогический тезаурус / И. А. Тютюкова. – Москва: АНО ВО «Институт непрерывного образования», 2016. – 160 с.
  45. Філончук З. В. Підготовка вчителів географії до професійної діяльності в умовах профільної школи / З. В. Філончук. // Педагогічний альманах. – 2013. – №20. – С. 168–175.
  46. Фоминых Н. Ю. Комплекс оптимальных педагогических условий иноязычной профессиональной подготовки будущих специалистов в области информатики и вычислительной техники / Н. Ю. Фоминых. // Научные ведомости Белгородского государственного университета. Серия: Гуманитарные науки. – 2015. – №6. – С. 164–171.
  47. Хриков Є. М. Педагогічні умови в структурі наукового знання / Є. М. Хриков. // Шлях освіти. – 2011. – №2. – С. 11–15.
  48. Шалимова Н. А. Организационно-педагогические условия тьюторского сопровождения профессионального самоопределения учащихся старшей школы / Н. А. Шалимова. // Вестник КГУ им. Н.А. Некрасова. – 2011. – №17. – С. 16–19.
  49. Шевчишена О. В. Проблема психологічної готовності педагога до інноваційної освітньої діяльності / О. В. Шевчишена. // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2018. – №1. – С. 119–123.
  50. Шмоніна Т. А. Сучасні підходи до розуміння поняття «педагогічні умови» [Електронний ресурс] / Т. А. Шмоніна, І. Г. Глухов – Режим доступу до ресурсу: http://ps.stateuniversity.ks.ua/file/issue_59/13.pdf.
  51. Шовкун Л. М. Організаційно-педагогічні умови розвитку професійної компетентності у викладачів-аграрників / Л. М. Шовкун. // КНЛУ. – 2010. – №42. – С. 224–229.